

СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК КАРПАТСЬКОГО РЕГІОНУ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

SOCIAL-ECONOMIC DEVELOPMENT OF THE CARPATHIAN REGION IN THE CONDITIONS OF EURO-INTEGRATION

Кушнір Н.О.,

*кандидат економічних наук,
доцент кафедри міжнародних економічних відносин
Ужгородського національного університету*

У статті проаналізовано соціально – економічний потенціал областей Карпатського євро регіону крізь призму транскордонного співробітництва. Розглянуто зовнішньоекономічну та інвестиційну діяльність регіонів Українських Карпат. Надано характеристику стратегічного документу Інструмент Європейського Сусідства і Партнерства: Транскордонне співробітництво Угорщина – Словаччина – Румунія – Україна (2007 – 2013).

Ключові слова: євро регіон, транскордонне співробітництво, прикордонний регіон, євроінтеграція, зовнішньоекономічна діяльність.

В статье проанализированы социально – экономический потенциал областей Карпатского евро региона сквозь призму трансграничного сотрудничества. Рассмотрены внешнеэкономической и инвестиционной деятельности регионов Украинских Карпат. Охарактеризованы стратегического документа Инструмент Европейского Соседства и Партнерства: Трансграничное сотрудничество Венгрия – Словакия – Румыния – Украина (2007 – 2013).

Ключевые слова: евро регион, трансграничное сотрудничество, пограничный регион, евроинтеграция, внешнеэкономическая деятельность.

The article analyzes the socio – economic potential of the Carpathian Euroregion regions through the prism of cross – border cooperation. Considered foreign economic and investment activities of the regions of the Ukrainian Carpathians. The strategic document of the European Neighborhood and Partnership Instrument: Transboundary cooperation Hungary – Slovakia – Romania – Ukraine (2007 – 2013) is characterized.

Key words: Euroregion, cross-border cooperation, border region, eurointegration, foreign economic activity.

Вступ. Активізація світових інтеграційних процесів у Європі дала поштовх поширенню та поглибленню транскордонного співробітництва (ТКС) у посткомуністичних країнах. Так, Європейський Союз впритул наблизився до кордонів України після вступу центральноевропейських держав – сусідів – Угорщини, Словаччини та Польщі до Європейської спільноти 1 травня 2004 року, що зумовили якісні зміни в системі транскордонного співробітництва України з її західними сусідами та Євросоюзом в цілому. Поступове набуття практичного досвіду України на просторах Європейського співтовариства щодо інтенсивної розбу-

дови транскордонних зв'язків дає можливість впроваджувати таку ж або й більш вдосконалену модель спільної політики розвитку із пострадянськими державами – Російською Федерацією, Республікою Білорусь та Республікою Молдова.

Транскордонне співробітництво виникло як альтернатива “залізній завісі” та конфліктам, що відбувалися по різні сторони барикад (Схід – Захід). Сьогодні Україна опинилася у сучасному вимірі транскордонного співробітництва, що відкриває неабиякі можливості для її прикордонних регіонів.

На сьогодні Євросоюз виступає з'єднувальною ланкою у сучасних від-

носінах “Схід – Захід”, а транскордонне співробітництво є авангардною формою відносин Заходу і Сходу Європи.

Розвиток транскордонного співробітництва базується на двох принципах: розширення і поглиблення. Все це здійснюється з метою уникнення будь – яких спроб ізоляціонізму, у тому числі і на новому східному кордоні ЄС. Нині на європейському просторі нараховується 27 країн – учасниць та 5 країн – кандидатів. Наразі Євросоюз взяв курс в східному напрямі (Україна, Росія, Білорусь), тобто розбудова “нового східного кордону Європейського Союзу” (НСК) – “the European Union’s Eastern Border” (UEB).

Метою статті є дослідження соціально – економічного розвитку прикордонних регіонів Українських Карпат в контексті транскордонного співробітництва. Окреслити перспективи розвитку Карпатського регіону в розрізі документу Інструмент Європейського Сусідства і Партнерства: Транскордонне співробітництво Угорщина – Словаччина – Румунія – Україна (2007 – 2013).

1. Соціально-економічний аналіз стану розвитку Карпатського єврорегіону

Карпатський єврорегіон був утворений в лютому 1993 року на територіях українського, словацького, угорського, польського та румунського прикордоння. Нині до його складу входять: 4 області України – Закарпатська, Івано – Франківська, Львівська та Чернівецька, а також Підкарпатське воєводство Польщі, Кошицький край Словаччини, область Саболч – Сатмар – Берег Угорщини, повіт Сату Марє Румунії. Даний єврорегіон – це зразок першої інтеграційної організації, до якої було залучено колишнього суб’єкта СРСР, тобто його створення стало результатом прагнення України інтегруватися в європейський економічний простір.

Основна мета Карпатського єврорегіону полягає у покращенні рівня життя населення країн – членів даного регіону, збереженні миру, сприяння добросусідським відносинам по обидва боки кордо-

нів, зменшенні ефекту ізоляції на кордонах, забезпеченні прозорих кордонів для вільного руху населення, товарів, послуг і капіталів.

18 – літній досвід діяльності цього утворення підтвердив важливість такого інструменту у вирішенні важливих проблем розвитку й гармонізації добросусідських і взаємовигідних партнерських відносин прикордонних регіонів.

Територія Карпатського єврорегіону є унікальною за своїм географічним розташуванням, кліматичними та природними умовами, економічним розвитком та інфраструктурою, прагненням державних регіональних і місцевих органів влади цього регіону до співпраці. Тож міжрегіональне співробітництво є одним з пріоритетів у повсякденній діяльності Карпатського єврорегіону.

Як відомо, до складу Карпатського єврорегіону входять 5 країн, 4 з яких є членами Європейського співтовариства. Кожна країна – учасниця даного регіону є особливою та неповторною за своїм географічним положенням, природними ресурсами, соціально – економічним розвитком, населенням, адміністративно – територіальним поділом тощо, що надають Карпатському єврорегіону багатого колориту європейського характеру і виділяють його серед інших єврорегіонів, що знаходяться на теренах України та країн пострадянського простору (Росії, Білорусі).

Діяльність Карпатського єврорегіону є проявом європеїзації, адже вже сьогодні можна відзначити значні досягнення його членів з питань охорони здоров’я, торгівлі, діяльності університетів та органів правопорядку. Метою створення цього єврорегіону було сприяння процесам стабілізації та регіонального економічного розвитку у цій частині Європи, використання, з цією метою, зовнішньої допомоги та інвестицій, та, загалом, розгалуження добросусідських відносин між країнами даного регіону [3, с. 90].

На сьогодні Карпатський єврорегіон є активним учасником спільних між-

народних проектів, що дають можливість зміцнювати дво- та багатосторонні партнерські зв'язки як між областями, так і між конкретними територіальними громадами. До прикладу, Закарпатська область у складі Карпатського єврорегіону має укладені двосторонні угоди про дружбу і співробітництво з Кошицьким та Пряшівським самоврядними краями Словаччини, Марамуреським та Сату – Марським повітами Румунії, Саболч – Сатмар – Березькою областю та областю Гевеш Угорщини, Підкарпатським воєводством Польщі.

Аналіз Карпатського єврорегіону дасть можливість більш детально ознайомитися та дослідити соціально– економічний потенціал кожної прикордонної адміністративної одиниці п'яти держав з метою отримання повної картини соціального – економічного розвитку Карпатського єврорегіону (таблиця 1).

Закарпаття – наймолодша область України, займає південно-західні схили північної частини Східних Карпат і північно-східну частину Середньодунайської низовини по річці Тиса та її притокам. Закарпатська область межує з Львівською та Івано – Франківською областями України. Має вигідне географічне розташування, адже межує з чотирма країнами Євросоюзу: на північному – заході область межує з Республікою Польща, протяжність загального кордону з якою становить 33,4 км, на заході – зі Словаччиною (98,5 км), на південному – заході –

з Республікою Угорщина (130,0 км) і на півдні – з Румунією (205,4 км).

Майже дві третини території області займають Карпатські гори. На території Закарпатської області розміщена сама найвища точка Українських Карпат і України – гора Говерла (2061 м над рівнем моря).

Рекреаційні ресурси Закарпатської області складають 5,2% об'ємного і 5,1% вартісного потенціалу природних ресурсів рекреації України. Їх комплекс складається із 75 розвіданих типів мінеральних вод з добовим дебетом біля 3,3 тис. куб. м, із яких 38 занесено в Кадастр мінеральних вод України. Ці мінеральні води унікальні у своєму роді і відповідають водам типу “Єсентуки”, “Боржомі”, а за своїм хімічним складом і лікувальними властивостями не поступаються відомим водам Кавказу, Чехії, Польщі та Франції [6, с. 6].

Територією області проходять 2 автодороги державного значення, зокрема, найпотужнішою з яких є 140 – км ділянка автодороги Чоп – Київ, виходить на 8 пунктів пропуску через державний митний кордон України, 6 з яких мають статус міжнародних. Їх пропускна спроможність перевищує 900 вантажних автомобілів на добу і регіональна Мукачєво – Рогатин довжиною 207,5 км та міжнародний транспортний коридор № 5 (Критський) Лісабон – Трієст – Любляна – Будапешт – Київ – Волгоград [5].

Пріоритетними напрямками прикордонного регіону Закарпаття є добувна

Таблиця 1

Порівняльна характеристика Карпатського єврорегіону*

	Закарпатська область (Україна)	Підкарпатське воєводство (Польща)	Кошицький край (Словаччина)	Область Саболч – Сатмар – Березька (Угорщина)	Регіон Сату Маре (Румунія)
Територія тис. кв. км.	12,8	17,9	6,8	5,9	4,4
Чисельність населення, тис. чол.	1251,1	2100,0	766,7	572,4	369,1
Густота населення, чол./ кв. км.	98	117	113	97	84
Кіл-ть населених пунктів	579	1532	439	228	285

* Таблиця побудована на основі [6, с. 13]

промисловість (видобуток золота Берегівський район), хімічне виробництво (Перечинський, Свалявський хімкомбінати), металургійне виробництво, переробна промисловість, сільське і лісове господарство, будівництво, торгівля, діяльність готелів, діяльність ресторанів, діяльність транспорту та зв'язку, діяльність водного наземного транспорту (трубопроводи), діяльність авіаційного транспорту, фінансова діяльність тощо. Більш розвинутими є машинобудування і металообробна промисловість, харчова, легка і целюлозна галузі. В загальному, на ці галузі припадає 66,7% промислового виробництва області.

Наш край багатий також і на електроенергію, зокрема має понад 25% водних енергоресурсів (наприклад, Теремблецька електростанція).

Головними орієнтованими на експорт галузями Закарпаття є:

- деревообробна
- легка
- машинобудування та металообробка
- харчова.

Закарпатська область має добре розгалужену залізничну мережу та Міжнародний аеропорт “Ужгород” з пропускною спроможністю 100 пасажирів у годину.

Підкарпатське воєводство – один з найбільш привабливих регіонів Польщі, розташоване в південно – східній частині республіки і межує з Любельським, Светокжським і Малопольським воєводствами. Південні і східні кордони регіону одночасно представляють собою кордони Польщі зі Словаччиною і Україною (протяжність кордону із Закарпатською областю – 33,4 км).

Воєводство багате природними ресурсами, зокрема, сира нафта, природний газ, а також мінеральними ресурсами – піщаник, вапняк, гіпс, керамічна глина, пісок і гравій, забезпечують сировинну основу для розвитку промисловості.

Структура земельного фонду:	
Орні землі	35,3%
Ліси	35,9%

Неорні землі	11,4%
Луги	9,3%
Пасовища	7,5%
Сади	0,6%
Адміністративно-територіальний поділ:	
Повіти	21
Міста зі статусом повіта	4
Міста	45
Села	2166
Число адміністративних одиниць	1532
Гміни:	
Селища міського типу	45
Сільські населені пункти	115

Кошицький край знаходиться в південно-східній частині Словаччини. На півдні межує з Угорською Республікою із довжиною кордону 163,8 км та на сході з Україною (протяжність кордону із Закарпатською областю – 98,5 км). На півночі та заході межує з Пряшевським та Банськобистрицьким краєм.

Територія регіону – 6753 кв. км, що складає 14% території Словаччини. Регіон складається з двох великих систем – Північно – європейської долини і гірної системи Спиш – Гемер карст. Важлива частина регіону – це широка, що простягається на південь, Кошицька долина. Ліси займають 39% території регіону (2 659 га).

Кошицький край багатий енергетичною, рудною і нерудною сировинами. Енергетичні ресурси: природний газ, нафта, буре вугілля, які зосереджені в районі Михайловце, Гнійне, Собранце і Требішов. Із неметалічних ресурсів виділяють доломіти, вапняк, білу сіль, керамічну і вогнестійку глину, каолін, андезит, кварцовий пісок, магнезит, будівельний камінь, гравійно – піщану сировину.

Адміністративно-територіальний поділ:	
Кількість районів:	11
Міста	17
Населені пункти:	439

Найбільші міста Кошицького краю: Гельніца, Кошіце, Молдава над Бодвой, Медзев, Михайловце, Стражське, Велке

Капу шани, Рожнява, Добшина, Собранце, Спишська Нова Вес, Кромпахи, Спишське Влахи, Требишов, Черна над Тисой, Сечове і Кралевські Хлмец.

Кошицький регіон володіє 338,4 тис. га сільськогосподарських земель із яких 210,2 тис. га (62%) – орні землі, 3,1 тис. га (0,9%) – виноградники, 15,5 тис. га (4,8%) – сади і 109,1% тис. га (32,2%) – пасовища. Також в краї вирощують зернові, соняшник, цукровий буряк, картопля, овочі і виноград. Регіон славиться своїми виноградниками, розташованими в Требишовському регіоні, який являє собою невіддільну частину всесвітньо відомого виноградного регіону Угорщини – Токай. Тваринництво та птахівництво зорієнтовані на отримання телятини, свинини, молока, сиру, включаючи і особливий вид словацького сиру – бринза, а також на виробництво шерсті для експорту.

У структурі промисловості найважливішими секторами краю являються: металургійна, хімічна та електротехнічна промисловість. Домінує металургія, оскільки на неї припадає 60% промислової продукції та 50% експорту краю (рис. 1).

Область Саболч – Сатмар – Берег розташована на північному сході Угорщини і межує з Румунією, Словаччиною

та Україною (протяжність кордону із Закарпатською областю – 130 км).

Загальна протяжність області сягає 5 938 кв. км. Регіон можна розділити на дві основні території: долина Верхньої Тиси і Ніршег.

Саболч – Сатмар – Березька область славиться своїми природними мінеральними і термальними водами, що приваблює туристів до відпочинку на її території.

Для даної області характерна наступна структура економіки: питома вага таких галузей як сільське, лісове та рибне господарство, тваринництво складають 9,1%, промисловість, сфери послуг – 10,8% тощо.

Структура земельного фонду:	
Ліси	23%
Пасовища	14%
Плантації овочів, виноградників, фруктів	6%
Орні землі	57%
Адміністративно-територіальний поділ:	
Населені пункти, в тому числі:	228
Міста	17
Села	211

Найбільші міста: Ніредьгаза (обласний центр), Кішвард, Матесалка, Фегер-

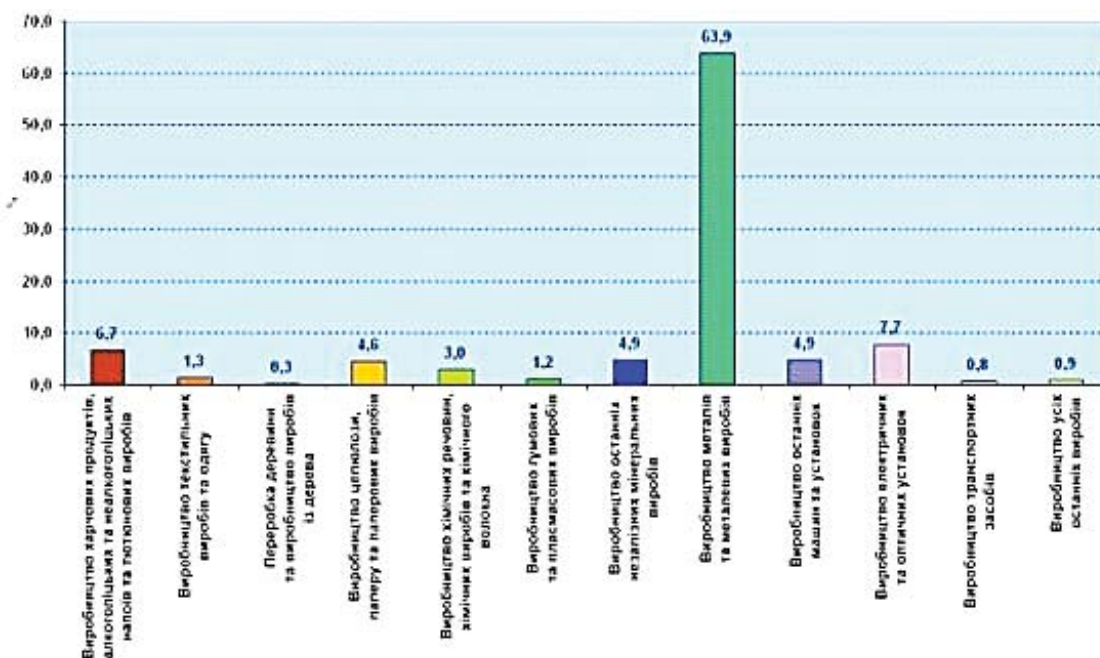

Рис. 1. Структура промислового виробництва у Кошицькому краї

Джерело: побудована автором на основі [2]

дермат, Загонь, Вашарошнамень, Надькалло, Нірбатор.

За останні роки в області інтенсивно розвивається промисловість. До найбільш важливих промислових галузей належать машинобудування, харчова, хімічна і легка промисловості. Досить хороші перспективи розвитку мають також метало – і деревообробні підприємства.

У сільському господарстві переважає розвиток плідництва, овочівництва, вирощування зернових і кормових культур, тютюну. В тваринництві переважають скотарство, свинарство і вівчарство. Також в області розвинуто бджільництво, вирощування диких і домашніх тварин.

Основними партнерами по експорту – імпорту підприємств Саболч – Сатмар – Березької області являються Німеччина, Україна, Росія, США, Франція і Казахстан.

Значну частину експорту становлять ліс і продовольчі товари. Взагалі, продукти овочівництва займають важливе місце серед товарів експорту. Проте основними складовими експорту являються продовольчі товари і текстильні вироби. Значну роль у структурі експорту відіграють пластмасова і резинова продукція.

У структурі імпорту провідне місце займають текстильні і шкіряні вироби, а також значна частина резинових і пластмасових виробів.

Повіт Сату Марє знаходиться в північно – західній частині Румунії в басейні річки Сомеш. На півночі він межує із Закарпатською областю України, протяжність їх спільного кордону складає 205,4 км, на заході – з Угорщиною, на півдні – з регіоном Бігор, на південному сході – з регіоном Салай і на сході – з регіоном Марамуреш. Територія регіону – 4 405 кв. км, що становить 1,85% території країни.

Сату Марє являється частиною північно – західного Регіону, а також частиною Карпатського єврорегіону.

Структура земельного фонду:	
Сільськогосподарські угіддя	72%
Ліс	18%

Ріки	3%
Інші землі	7%
Адміністративно-територіальний поділ:	
Найбільша міста:	2
Сату Марє, Карей	
Міста:	2
Негрешти Оас, Тешнад	
Комуни:	57
Сільські населені пункти	226

Сату Марє являється агропромисловим регіоном зі спеціалізацією в харчовій і меблевій галузях. Валовий внутрішній продукт на душу населення дозволяє розмістити регіон серед перших 20 регіонів Румунії.

Промисловий та будівельний сектори складають 36% ВВП, сфера послуг – 34% ВВП, а сільськогосподарський сектор і лісове господарство – 30% ВВП.

Сільське господарство являється основним сектором регіону Сату Марє (48,8% занятого населення). Територія сільськогосподарських угідь займає 317 500 га, із яких 223 200 га – орні землі (70,5% загальної площі).

Зернові культури займають 63,2% орних земель (55,7% кукурудзи і 24,4% пшениці). Цукровий буряк, овочі і картопля займають 7,9% сільськогосподарських угідь, а соняшник – 12,1%.

Регіон Сату Марє є одним з найбільших виробників фруктів в Румунії з об'ємами виробництва 31 000 тонн фруктів, із яких 16 800 тонн – виноград і 10 000 тонн – полуниця. Частка експорту сільськогосподарської продукції в загальному експорті товарів складає 1,7%.

Основою промислового виробництва у повіті Сату Марє є легка і харчова промисловість, машинобудування та виробництво меблів.

Кожний окремо взятий прикордонний регіон в рамках функціонування Карпатського єврорегіону має досить потужний соціально – економічний потенціал, що дає можливість розвивати та поглиблювати тісні зв'язки між ними в умовах євроінтеграції.

2. Зовнішньоекономічна діяльність і транскордонне співробітництво – фактори прискорення євроінтеграційних процесів

Завдяки сприятливому гео економічному та геополітичному розташуванню західних областей Українських Карпат (Закарпатської, Львівської, Івано – Франківської та Чернівецької) і спільним кордонам з країнами Європейського союзу дало можливість перетворення західного прикордоння в найбільш активного співробітника з Європейським співтовариством. В умовах розширення ЄС відбулися позитивні зміни у механізмі взаємодії і співробітництва України та Європейського союзу. Особливу увагу слід звернути на співробітництво безпосередніх сусідів – прикордонних територій України та їх партнерів на Заході. Міжнародні інтеграційні процеси західних прикордонних областей України із сусідніми країнами – членами ЄС перетворилися в тісне міжнародне економічне співробітництво в рамках діяльності “Карпатського єврорегіону”.

Зовнішньоекономічна діяльність Карпатського регіону розглядається як один з можливих підходів інтенсифікації економічного зростання та сприяє поглибленню міжнародної економічної інтеграції. На сьогодні ЗЕД західних областей Українських Карпат характеризується тенденціями до тіснішої співпраці, особливо між сусідніми країнами – членами Європейського співтовариства, що підтверджують проаналізовані показники зовнішньоторговельного обороту в аналізованих регіонах (табл. 2, 3).

Показники, які відображені у таблиці 2 свідчать про такі особливості західних прикордонних областей у зовнішній торгівлі України:

- найбільша питома вага у зовнішній торгівлі України серед західних прикордонних областей у 2009 р. припадає на Львівську область (2,58%), а найменша – на Чернівецьку (0,24%);
- стосовно показника обсягу зовнішньої торгівлі на 1-го мешканця України (2182,07 дол. США) впродовж 2009 року найбільш наближеною є Закарпатська

Таблиця 2

Позиції західних прикордонних областей у зовнішній торгівлі України*

Області		Питома вага у зовнішній торгівлі України (у%)		Місце серед 27 адміністративно-територіальних одиниць України		Обсяг зовнішньої торгівлі на 1-го мешканця в доларах США	
		2004	2009	2004	2009	2004	2009
Закарпатська	Експорт	1,66	1,99	27	11	506,3	788,0
	Імпорт	2,14	1,93	22	9	505,6	787,9
	Оборот	1,87	1,96	26	12	1011,8	1576,0
Львівська	Експорт	1,80	1,80	11	12	267,2	351,1
	Імпорт	2,56	3,33	8	7	294,5	665,0
	Оборот	2,13	2,58	10	9	561,7	1016,2
Чернівецька	Експорт	0,23	0,26	24	27	96,1	140,0
	Імпорт	0,30	0,22	25	26	96,1	120,8
	Оборот	0,26	0,24	25	27	192,3	260,8
Івано-Франківська	Експорт	2,33	0,72	*	20	638,5	258,3
	Імпорт	1,65	0,54	*	21	350,07	198,33
	Оборот	2,03	0,63	*	21	988,7	456,6
Україна	Експорт	100%	100%	—	—	818,8	1076,7
	Імпорт	100%	100%	—	—	634,0	1105,3
	Оборот	100%	100%	—	—	1452,9	2182,0

* – відсутня інформація, але це не вплинуло на результат аналізу

** Таблиця побудована на основі [1, с. 255]

область з показником 1576,00 дол. США, а найбільш віддалений показник у даному розрахунку припадає на Чернівецьку область – 260,84 дол. США;

• проаналізувавши позиції західних прикордонних регіонів України у зовнішній торгівлі можемо відмітити негативну динаміку експортно-імпоротної діяльності Чернівецької області, яка за відповідні роки погіршила (особливо по експорту) свій рейтинг порівняно з сусідніми областями західного регіону. Крім несприятливих показників експортно-імпоротної діяльності, Чернівецька область має найменший приріст зовнішньої торгівлі

на одного мешканця, що здебільшого пов'язане з уповільненими темпами соціально-економічного розвитку цієї прикордонної області.

Дослідження, які відображені в таблиці 3 свідчать, що структура зовнішньоторговельного обороту в усіх аналізованих областях Українських Карпат в контексті сукупних часток експорту та імпорту за період 2003 – 2008 рр. змінилася в позитивний бік. Однак, у зв'язку із світовою фінансовою кризою (листопад 2008 р.) показники експорту/імпорту товарів в зазначених регіонах різко скоротилися.

Таблиця 3

Загальні відомості про експортно-імпорتنу діяльність областей Українських Карпат*

(млн. дол. США)

	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2009 в % до:	
								2003	2008
Закарпатська область									
Загальні обсяги експорту товарів	414,6	605,5	552,7	676,9	1148,0	1220,6	935,0	225,5	76,6
Загальні обсяги імпорту товарів	453,3	614,4	686,5	951,7	1552,5	1866,1	952,9	210,2	51,1
Коефіцієнт покриття експортом імпорту (%)	–	–	–	–	0,74	0,65	0,98	–	–
Івано-Франківська область									
Загальні обсяги експорту товарів	680,7	867,3	813,5	885,8	1005,4	721,7	336,0	49,3	46,5
Загальні обсяги імпорту товарів	365,5	477,1	573,6	757,0	789,0	726,4	256,2	70,1	35,3
Коефіцієнт покриття експортом імпорту (%)	–	–	–	–	1,27	0,99	1,31	–	–
Львівська область									
Загальні обсяги експорту товарів	495,6	639,7	621,0	804,8	1036,7	998,5	794,0	160,2	79,5
Загальні обсяги імпорту товарів	700,6	726,7	934,6	1118,8	1454,0	2572,4	1622,5	231,5	63,1
Коефіцієнт покриття експортом імпорту (%)	–	–	–	–	0,71	0,39	0,49	–	–
Чернівецька область									
Загальні обсяги експорту товарів	72,2	85,7	102,3	112,1	157,5	166,3	119,8	165,9	72,1
Загальні обсяги імпорту товарів	73,3	86,2	164,4	171,4	134,0	194,9	104,4	142,4	53,5
Коефіцієнт покриття експортом імпорту (%)	–	–	–	–	1,17	0,85	1,15	–	–

– дані відсутні.

* Таблиця побудована на основі: [7, с. 597, 602, 609, 626]

На сьогодні зовнішньоекономічна діяльність західних областей Українських Карпат характеризується тенденціями до тіснішої співпраці, особливо між сусідніми країнами – членами Європейського співтовариства, що підтверджують проаналізовані показники зовнішньоторговельного обороту в аналізованих регіонах.

Для західних областей Українських Карпат найвагомішими партнерами в зовнішньоекономічній діяльності були й залишаються сусідні прикордонні країни – Угорщина, Словаччина, Польща та Румунія, на яких припадає найбільша частка в експорті/імпорті товарів та послуг.

Інвестиційне співробітництво регіонів Українських Карпат із суміжними країнами ЄС займає провідне місце у процесі вкладання прямих іноземних інвестицій. За інформацією Держкомстату, станом на 1 січня 2009 року обсяг прямих іноземних інвестицій в економіку України з країн Європейського союзу на 1 січня 2010 року склав 31,4 млрд. дол. США, що складає 78,3% загального обсягу інвестицій в Україну [4].

За даними таблиці 4 у зв'язку із світовою фінансовою кризою в цілому по регіонам Українських Карпат проявляється тенденція нарощування ПІ в економіку кожної з аналізованих областей

Таблиця 4

Прямі іноземні інвестиції в регіони України* (на початок року; млн. дол. США)

	1996	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2010 в % до	
								1996	2009
Закарпатська	18,0	244,3	261,3	295,0	345,3	356,4	355,0	1972,2	99,6
Івано-Франківська	18,0	120,9	136,7	183,5	385,2	480,8	615,9	3421,6	128,1
Львівська	43,6	358,2	426,9	515,0	771,5	891,0	1111,9	2550,2	124,8
Чернівецька	4,2	24,5	28,4	36,8	51,2	60,1	61,9	1473,8	103
Україна	896,9	9047,0	16890,0	21607,3	29542,7	35616,4	40026,8	4462,8	112,3

* Таблиця побудована на основі [7, с. 795]

Таблиця 5

Динаміка інвестиційної діяльності між Україною і сусідніми країнами – членами ЄС*

	2004 рік		2007 рік		2009 рік		2009 до 2004 (у %)	
	в Україну	з України	в Україну	з України	в Україну	з України	в Україну	з України
Євросоюз, всього	4652,4	23,4	22944,5	5926,4	31350,5	5908,3	85,2%	99,6%
Польща	192,3	0,3	670,5	30,1	864,9	49,4	77,8%	99,4%
Словаччина	45,8	-	102,9	-	106,7	-	57,1%	-
Угорщина	179,1	-^	400,9	0,1	675,2	-*	73,5%	-^
Румунія	-	-	12,0	0	18,6	-*	100%	-^
Західні країни – сусіди, у натур. од.	417,2	0,3	1186,3	30,2	1665,4	49,4	75,0%	99,4%
Західні країни – сусіди, у% до заг. по ЄС	9,0%	1,3%	5,2%	0,5%	5,3%	0,8%	-	-

* – інформація конфіденційна відповідно до Закону України “Про державну статистику”.

^ – дані невідомі.

* Таблиця побудована на основі [1, с. 253]

за винятком Закарпатської області, де ПІІ у 2010 році у порівнянні з 2009 р. зменшилися на 0,4%.

Головними країнами інвесторами, на які припадає понад 77% загального обсягу інвестицій з ЄС, є Кіпр – 8593,2 млн. дол. (27,4% загального обсягу інвестицій з країн ЄС), Німеччина – 6613,0 млн. дол. (21,1%), Нідерланди – 4002,0 млн. дол. (12,8%), Австрія – 2604,1 млн. дол. (8,3%) та Сполучене Королівство – 2375,9 млн. дол. (7,6%) [1, с. 253].

Дослідження, які відображені в табл. 5 свідчать, що, по-перше, у 2004 році західні європейські країни вклали в економіку України 9,0% ПІІ від загальних вкладень Євросоюзом, то у 2007 році – тільки 5,2%, а у 2009 році – 5,3% іноземних інвестицій; по-друге, кризові явища (зокрема, світова фінансова криза 2008 року) не вплинули на обсяги інвестицій, що надійшли до України від сусідніх країн – членів Євросоюзу, а саме: Польщі, Словаччини, Угорщини та Румунії; по-третє, найбільш динамічним інвестиційним партнером України за останні роки була Польща.

Понад 22% обсягів прямих інвестицій з країн ЄС зосереджені на промислових підприємствах. При цьому, серед галузей переробної промисловості за значимістю обсягів інвестицій виділяються виробництво харчових продуктів, напоїв та тютюнових виробів; металургійне виробництво готових металевих виробів [4].

3. Інструмент Європейського Сусідства і Партнерства (ІЄСП): Транскордонне співробітництво Угорщина – Словаччина – Румунія – Україна

Відповідно до стратегічного документу Інструмент Європейського Сусідства і Партнерства: Транскордонне співробітництво (2007 – 2013), загальною метою програми Угорщина – Словаччина – Румунія – Україна є інтенсифікація та поглиблення економічного, соціального та екологічного співробітництва між українськими Закарпатською, Івано-

Франківською, Львівською, Чернівецькою областями та відповідними прикордонними територіями Угорщини, Словаччини та Румунії, а також уникнути утворення глибокої політико – економічної демаркаційної лінії на межі європейської спільноти та України. Право на отримання допомоги претендують такі території: Саболч – Сатмар – Березька та Боршод – Абауй – Земпленська області (Угорщина), Кошицька та Еперйеш області (Словаччина), Сатмарська, Марамурешська та Сучавська області (Румунія). Серед потенційних претендентів на отримання грантів виділяють місцеві та обласні ради, державні та адміністративні структури, неприбуткові організації, сільські кооперативи, центри розвитку, екологічне та водне господарства, національні парки, університети, туристичні фірми, центри зайнятості. З-поміж 4-ох країн, що беруть участь у програмі, дві повинні претендувати на грант, із яких одна сторона має бути українською, а інша – однією з вищевказаних країн – членів Європейського співтовариства. Для реалізації програми виділено 68,64 млн. євро і подаються проекти починаючи 2009-го року.

Отже, в умовах ринкових трансформацій формуються якісно нові засади подальшого розвитку регіонів України, зокрема і Закарпатської області, яка має значний економічний, виробничий, трудовий та експортно – імпорتنний потенціали для транскордонного співробітництва із суміжними територіями сусідніх країн в тому числі в рамках Асоціації “Карпатський євросерегійон”.

Висновки. Співробітництво прикордонних територій Українських Карпат з суміжними європейськими країнами в рамках функціонування Карпатського євросерегійону перебуває на важливому етапі визначення засад подальшої співпраці між Україною та Євросоюзом. Поетапна інтеграція України до Європейської спільноти дасть можливість їй брати участь у відповідних програмах, проектах Євросоюзу тощо.

Завдяки плідній та активній діяльності державної адміністрації та органів місцевого самоврядування, Карпатський регіон розширює географію свого співробітництва з країнами Європей-

ської спільноти. Реалізація запланованих міжнародних проектів відкриває нові можливості для регіонів Українських Карпат в умовах транскордонного співробітництва.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Жуков С.А. Міжнародне економічне співробітництво України та її західних прикордонних областей в контексті євроінтеграції / С.А. Жуков // Науковий вісник УжНУ Серія «Економіка». – 2010. – № 31. – С. 251-256.
2. Кошицький автономний край [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.eplato.eu/ua/infocenter/0032/0122/>.
3. Мікловда В.П., Лендел М.А., Сембер С.В. Особливості сучасної транскордонної діяльності Закарпаття // Транскордонне співробітництво в умовах розширення Європейського Союзу на Схід: Монографія / В.П. Мікловда, М.А. Лендел, С.В. Сембер та ін. – Ужгород.: Карпати, 2006. – 496 с.
4. Офіційний сайт Держкомстату України. – <http://ukrstat.gov.ua>
5. Причини інвестування / Закарпатське інвестиційне Агентство [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://investy.biz/ua/reasons-to-invest.html>.
6. Путеводитель для предпринимателей по Карпатскому региону Мукачево, октябрь 2004, 111 с.
7. Статистичний збірник “Регіони України” за 2010 рік / Державний комітет статистики України; за ред. О.Г. Осауленка. Ч.ІІ. – Київ, 2010. – 804 с.